

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Shemu'el]

[Sefer Shemu'el]

Detmold, Samuel

5565 [1804/1805]

T

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9634

ד (א) אַלֶּס שְׂאוּל'ס זָאָהֶן עַרְפוֹהֶר ,
 דָּאָס אַבְנֶר צוֹחֲבֵרוֹן אומגעקאַמֶמן ,
 ערשלאַפֶטן זיינע הענדע , אונד גאַנץ
 יִשְׂרָאֵל וואָר בשטירצט . (ב) שְׂאוּל'ס
 זָאָהֶן האַטטע צווייאַ אַבְרָן אַיבֶר קריגס־
 שְׂאָרן , אַיינער הײס בענה דער אַנדערע
 רֶכֶב ; זיאַ וואָרן זעהנע רמוֹן'ס דעס
 באַרוחִיטֶר פֿאַן דען קינדערן בנימין'ס .
 (דען אַויך באַרוח ווירד צו בנימין
 גרעכנט : (ג) נור אַלס דיא באַרוחִים
 אַינזסט נאָך גתים פֿלאָהן , בליבן זיאַ
 דא זעלבסט וואָהנן ביז אויף דיווען טאַג .)
 (ד) פֿאַן יִהוֹנָהָן שְׂאוּל'ס זָאָהֶן וואָהר
 נור נאָך אַיין , אַן דען פֿיסן ל'אַהמער
 זָאָהֶן פֿאַרהאַנדען , דיווער וואָר
 פֿינף יאַהרע אַלט , אַלס דיא נאַכריכט
 פֿאַן

ד (א) וַיִּשְׁמַע בֶּן־שָׁאוּל בִּי
 מֵת אַבְנֶר בְּחִבְרוֹן וַיִּרְפוּ
 יָדָיו וַכָּר־יִשְׂרָאֵל גְּבֻרָהּ :
 (ב) וַיִּשְׁנֵי אַנְשִׁים שָׂרֵי־גִדּוֹדִים
 הָיוּ בֶן־שָׁאוּל שֵׁם הָאֶחָד בְּעֵנָה
 וְשֵׁם הַשֵּׁנִי רֶכֶב בְּנֵי רִמּוֹן
 הַבְּאֵרְתִּי מִבְּנֵי בְנֵימִן בִּי גַם־
 בְּאֵרוֹת הַחָשֵׁב עַל־בְּנֵימִן :
 (ג) וַיִּבְרָחוּ הַבְּאֵרְתִּים גְּתִימָה
 וַיְהִי־שֵׁם גָּרִים עַד הַיּוֹם־הַזֶּה :
 (ד) וְלִיהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל בֶּן־נָכָה
 רַגְלָיִם בֶּן־חַמִּישׁ שָׁנִים הָיָה בָּבֵא
 שְׁמַעְתָּ

באור

רשי

הכתובים כך : הלא תדעו כי שר וגו' נפל
 בישראל , (וראוי וכבן לשלם לעושי הרעה
 כרעתם ,) אבל חכמי היום רך , אף על פי
 מזה מלך , מ"מ האנשים וגו' קשים ממני ,
 ישלם להם ה' כרעתם .

ד (ב) היו בן שאול , כמו לבן שאול ,
 וכן למועד אשר
 שמואל , כמו לשמואל (רשי) . גם בארוח ,
 בארות היתה עיר מערי גבעונים , בחלק
 בנימין , כמו באר בספר יהושע . וידמה שבנימין
 הכותב לא היו מבני בנימין דרים בחוכו ,
 בכימין , הוכרך לזכור ג"כ במאמר מוסגר ,
 כי בארות תחשב על בנימין , אבל הם עזבו
 את עירם לסנה מיה ; ולדעת רש"י זמן בריחת
 היה במלחמה , שמת בה שאול , שנאמר (ש"א
 ל"ז) ויעזבו את הערים ויבאו פלשתים וישבו בהן .
 גתים ג"כ עיר בחלק בנימין , כאשר מנאנו בבקמיה (י"א ל"ג) .
 (ד) וליהונתן וגו' , מקרא זה ג"כ
 מאמר

ד (ב) היו בן שאול . היו לבן
 שאול . כמו למועד אשר שמואל
 אשר לשמואל : (ג) ויברחו הבארותי .
 כשמת שאול שעזבו בני ישראל הערים
 שסביבות פלשתים כמו שאמר למועלה
 אז ברחו הבארותים : (ד) וליהונתן
 בן שאול . מונה והולך חיך נשבה מלכות
 מוצית

ולכן נזכרו שני רמון הכארותי היו מבני
 בנימין , כי בארות תחשב על בנימין , אבל הם עזבו
 את עירם לסנה מיה ; ולדעת רש"י זמן בריחת
 היה במלחמה , שמת בה שאול , שנאמר (ש"א
 ל"ז) ויעזבו את הערים ויבאו פלשתים וישבו בהן .
 גתים ג"כ עיר בחלק בנימין , כאשר מנאנו בבקמיה (י"א ל"ג) .
 (ד) וליהונתן וגו' , מקרא זה ג"כ
 מאמר

מכלל יופי

ד (ב) היו בן שאול , י"ט ענין שבר , כלומר שברו והמיתו אותו ואין צורך להוציא
 מפשוטו היו עם בן שאול ונפרדו ועתה באו כלקחי חטים , ובמכלל החסד
 הלמ"ד , וכפי' או' שרי עומד במקום שנים כאלו אמר שרי בן שאול : (ד) [נכה ,
 לשון הכאה שרשו נכה , שם ההואר על משקל יפה תואר :] אמנתו , מגדלתו ;
 בחפזה

שְׁמַעַת שְׁאוּל וַיְהוֹתֵן מִיִּזְרְעֵאל
וַהֲשִׁיגָהּ אִמְנָתוֹ וַחֲנָם וַיְהִי
בַּחֲפוּזָה לָגוֹס וַיִּפֹּל וַיִּפְסַח וַיִּשְׁמוּ
מִפִּי בִשְׁתִּי : (ה) וַיִּלְכוּ בְּנֵי רִמּוֹן
הַבְּאֵרֶתִי רֶכֶב וּבַעֲנָה וַיִּבְאוּ
כַּחַם הַיּוֹם אֶל־בֵּית אִישׁ בִּשְׁתִּי
וְהוּא שֹׁכֵב אֶת מִשְׁכַּב הַצְּהָרִים :
(ו) וַהֲנֵה בָּאוּ עַד־הַחֹךְ הַבַּיִת
לִקְחֵי חַטִּים וַיִּבְהוּ אֶל־הַחֶמֶשׁ
וַרְכָּב וּבַעֲנָה אָחִיו נִמְלָטוּ :
(ז) וַיִּבְאוּ הַבַּיִת וְהוּא־שֹׁכֵב

על

רש"י

מזית שאל הוא וצניו נהרגו חס
הנשאר הרגוהו על משכבו וצניו של
יהונתן נפל ויפסח : נכה רגלים • שזור
רגלים : (ו) והנה צאו עד תוך
הצ' • עם תגרי' לוקחי חטים :
(י) לחתי

בראותם שלא תקום המלוכה בבית שאל , חשבו למכור חן בעיני דוד , אם יקדמו ימי
מלכותו , ויתכן שזה כיוון הכותב , צהקדים הספיר הזה למעשה רכב ובענה • (ז) לקחי
חטים , רש"י ורד"ק פירשו שצאו עד תוך הכית עם תגרי לקחי חטים • והנה מלבד שלפ"ז
נריך להוסיף חיבה שלימה , גם יקשה למה צאו עם לקחי חטים דווקא , ומה ללקחי חטים
בהיכל המלך ? ולאיזה צורך זכירה הכתוב ? והנכון שתחסר כ"ף הדמיון , ושעורו בלקחי
חטים , ותסרו את השמש דבר נהוג במקרא וכן ת"י כונני חטין • ויתכן לומר ,
לפי שהיו שרי גדודים צאו לקחת חטים מאוסם המלך לפני חילם , וזכירה הכתוב להודיע
שצאוסן זה צאו בקלות עד תוך הכית • וכן מתורגם • ורכב ובענה אחיו , סגולת לשון
העברי להכפיל השם ולמעט בכנויים , עד שמצאנו בפסוק אחד ה' פעמים בני ישראל
(צמדבר ח' י"ט) • וכבר העיר ע"ז הרמב"ע • (ז) ויבאו הבית , כתב רד"ק : נראה כי
אשר שהכוהו ויבאו חזרו לבית להסיר את ראשו להביאו לדוד ע"כ • אבל לפ"ז למה לא

פֶּאֶן שְׁאוּל אִינְד יְהוֹנָתָן פֶּאֶן יִזְרְעֵאל
קָאָם ; נון נָאָם אִיְהוֹן זִינְע ווערטרין אויף
דען אָרעם , אונד וואָלטע פֿליהן , זיא
ליף שנעל , אונד דאָ פֿיהל ער הינאַב ,
אונד וואָרד לאַהם • זיין נאָמע וואָר
מפֿיבשט • (ה) דיור רכב אונד בענה ,
רמוֹן'ס דעם באַרוֹרזיטר זערהנע אַלזאָ
מאכטען זיך אַיינסט אויף דען וועג ,
אונד גינגען אַלס דער טאַג זעהר רוזיס
וואָהר אין דיא וואָהנונג דעם אישבשט ,
דער עבן דיא מיטאַנגסרוהע גענאָם •

(ו) זיא קאָמען , אַלס ווייזן האַלענדע
לייבט ביו אין דאָ אינרע דער וואָהנונג
אונד דאָ שטאַכן זיא איהם (אישבשט)
געגען דיא פֿינפֿטע ריפע , וואָרויף ביידע
ענטראָנען • (ז) זיא קאָמען נעמליך
אין

באור

מאמר מוסגר , וטעם זכרונותיה כתב ר"י גאון
מפני שהזכיר ברישית הבארותים הסמוך לו
שנס כן יהינתן כפסח כשנרחה אומנתו •
והנכון כמ"ש רש"י ח"ל : מוכה והולך איך נשבת
מלכות בית שאל , כי צנו הנשאר כהרג על
משכבו וצנו של יהונתן נפל ויפסח עכ"ל •
ואפשר היתה גם זאת מהסנות אשר עוררו
לבית רכב ובענה להרוג את איש בשת , כי

חשבו למכור חן בעיני דוד , אם יקדמו ימי
מלכותו , ויתכן שזה כיוון הכותב , צהקדים הספיר הזה למעשה רכב ובענה • (ז) לקחי
חטים , רש"י ורד"ק פירשו שצאו עד תוך הכית עם תגרי לקחי חטים • והנה מלבד שלפ"ז
נריך להוסיף חיבה שלימה , גם יקשה למה צאו עם לקחי חטים דווקא , ומה ללקחי חטים
בהיכל המלך ? ולאיזה צורך זכירה הכתוב ? והנכון שתחסר כ"ף הדמיון , ושעורו בלקחי
חטים , ותסרו את השמש דבר נהוג במקרא וכן ת"י כונני חטין • ויתכן לומר ,
לפי שהיו שרי גדודים צאו לקחת חטים מאוסם המלך לפני חילם , וזכירה הכתוב להודיע
שצאוסן זה צאו בקלות עד תוך הכית • וכן מתורגם • ורכב ובענה אחיו , סגולת לשון
העברי להכפיל השם ולמעט בכנויים , עד שמצאנו בפסוק אחד ה' פעמים בני ישראל
(צמדבר ח' י"ט) • וכבר העיר ע"ז הרמב"ע • (ז) ויבאו הבית , כתב רד"ק : נראה כי
אשר שהכוהו ויבאו חזרו לבית להסיר את ראשו להביאו לדוד ע"כ • אבל לפ"ז למה לא

נכתב

מ כ ל ל י ו פ י

בחפזה , מקור : (ה) כחם , בכ"ף : משכב הצהרים , ת"י שנה מלכיא : (ו) והנה , בא
בנון לזכרים : (י) כמבישר

אין דיא וואהנונג , יענר לאג אין זיינעם
 שלאפגעמאכע אויף דעם בעטטע , זיא
 שטאכען איהן טאָר , היבן אין דען קאָפּף
 אַב , נאָמן דיוען קאָפּף מיט , גינגען
 דען וועג דעם גפילדס דיא גאַנצע נאַכט
 דהינדורף . (ח) בראַכטן דיוען קאָפּף
 דעם דוד נאָך חברון , אונד שפראַכען
 צו איהם : היר איזט דאָז הויפט דעם
 אישכשח זאָהן דיינעם פֿיינדס שאול ,
 דער דיר נאָך דעם לעבן געשטאַנדען .
 דער עוויגע האַט מיינס העררן אונד
 קעניג נון ראַכע פֿרשאַפֿט אָן שאול אונד
 אָן זיינס זאמן . (ט) דוד אַנטוואַרטעטע
 דעם רכב אונד זיינעם ברודער בענה ,
 דען זעהנן רמון'ס דעם בארוחיתרס ,
 אונד שפראַך : זאָ וואָהר דער עוויגע
 לעבט , דער מיך אויס יעדער נאָהט ער
 רעטעט ! (י) יענר , דער מיר דיא
 נאַכריכט בראַכטע , אונד שפראַך :
 ,, זיה , שאול איזט אומגעקאממען ,
 דעסן אַבויכט דאָך נור וואָר איין באַט
 שאַפֿטער צו זיין , דאָפֿיר איך איהם
 באַטשאַפֿטלאָהן געבן זאָלטע ; ווען איך
 דיוען

103

באור

על-מטתו בחדר משכבו ויבכה
 וימתהו ויסירו את ראשו ויקחו
 את ראשו וילכו דרך הערבה
 כל הלילה : (ח) ויבאו את
 ראש איש-בשת אֶל-דוד חברון
 ויאמרו אל-המלך הנה ראש
 איש-בשת בן-שאול איבך
 אשר בקש את-נפשך ויהן יהוה
 לאדני המלך נקמות היום הנה
 מן-שאול ומזרעו : (ט) ויען דוד
 את-רכב ואת-בענה אחיו בני
 רמון הבארתו ויאמר להם היר
 יהוה אשר-פָּדָה את-נפְּשֵׁי
 מִכָּל-צָרָה : (י) בִּי הַמַּגִּיד לִי
 לֵאמֹר הַנְּהַמֵּת שְׂאוּל וְהוֹאֵ-
 הָיָה כַּמְבֹשֵׁר בְּעֵינָיו וְאַחֲזָה בּוֹ
 וְאַהַרְגָהוּ

רשי

(י) לתתי לו בשורה . אשר דימה
 לשמחתי למען תתי לו שכר בשורתו :
 ה (ו) אל

(י) הנה מח שאול וגו' , כלומר נתחילה
 לא הגיד כ"א שמת שאול , ולא התנשא לאמר אני הרגתי , ומה כראה שלא בזדון וברוע לבבו
 הרגהו למכוא חן בעיני , וזה שבא לבשרני לא היה כל מנשותיו אלא להיות מנשר , כדי לקבל
 שכר בשורה , וא"כ לא היה פשעו כ"כ גדול ואעפ"כ הרגתי על ששלת ידו במשיח'ה , אף
 כי אנשים וגו' . כן כראה לי הכוונה . אשר לחתי לו בשורה , פי' אשר באו לבשרני כדי
 שאתן לו שכר בשורה (ר"י גאון) .

מכלל יופי

(י) כמבשר , פי' כמבשר טוב : אשר לחתי לו בשורה , אשר חשב שאתן לו שכר
 בשורה ומענינו הבין חסרונו וכן ת"י , ומספר החדשו' על טוב או להפך יקרא מבשר :
 ה (א) הננו

וְאַהֲרָגָהּ בְּצִקְלָג אֲשֶׁר לְחֵתִי
 לֹו בְּשָׂרָה : (יא) אֶף כִּי־אֲנָשִׁים
 רָשָׁעִים הָרְגוּ אֶת־אִישׁ־צִדִּיק
 בְּבֵיתוֹ עַל־מִשְׁכָּבוֹ וְעַתָּה הֲלוֹא
 אֲבַקֵּשׁ אֶת־דָּמֹו מִיָּדְכֶם וּבְעֵרְתִי
 אֶתְכֶם מִן־הָאָרֶץ : (יב) וַיְצֹו
 דָּוִד אֶת־הַנְּעָרִים וַיְהַרְגוּם
 וַיִּקְצְצוּ אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם
 וַיַּחֲלוּ עַל־הַבְּרֵכָה בַּחֲכָרוֹן וְאֵת
 רֹאשׁ אִישׁ־בִּשְׁתׁ לְקַחוּ וַיִּקְבְּרוּ
 בְּקִבְרֵי־אֲבֹנֵי בַּחֲכָרוֹן :

דיוען אַלזא האַכע ערגרייפֿען אונד הינֿט
 ריכטן לאַסען ; (יא) וויא פֿילמעחר
 פֿרדיהנען זאָלכעס דיוע רוכלאזען , דיא
 איינען אונשולדיגן מאַן ערשלאַגען , אין
 זיינעם הויזע אויף זיינעם בעטטע ? זאָ
 ווילל איך דען אויך ווירקליך ויין בלוט
 פֿאַן אייך פֿאַדרן , אונד אייך פֿאַן דעם
 ערדבאַל אויסראטן . (יב) דאַמיט
 גאַב דוד זיינען בורשען דען בעפֿעהל ,
 דאַס זיא זיא ערשלוגען ; זיא היבן איהנן
 הענדע אונד פֿיסע אַכ , אונד דזענגטן
 זיא אַס טייכטע בייא חכרון אויף . אויך
 מוזטע מאַן אישכשר קאַפֿף נעהמן ,
 אונד איהן בעגראבען אין אבנר'ס גראַב
 צו חכרון .

ה (א) וַיָּבֹאוּ כָּל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
 אֶל־דָּוִד חֲכָרוֹנָה וַיֹּאמְרוּ
 לְאֹמֵר הַגָּנוּ עִצְמָךְ וּבְשָׂרָךְ
 אֲנַחְנוּ : (ב) גַּם־אֶתְמוֹל גַּם־
 שְׁלֹשׁ בְּהֵיזֶת שָׂאוּל מִלֶּךְ עָלֵינוּ
 אַתָּה הֵייתָ *מוֹצִיא וְהַמְבִּי*
 אֶת־יִשְׂרָאֵל *וַיֹּאמֶר יְהוָה לְךָ
 אַתָּה חָרַעְתָּ אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל
 וְאַתָּה תִּהְיֶה לְנֶגֶד עַל־יִשְׂרָאֵל :

ה (א) נון קאַם מאַן אַוים אַללען
 שטעממן ישראל'ס צו דוד נאך
 חכרון , אונד מאַן ל'ים איהם זאָגען :
 וויר זינד בערייט (איינן בונד צו מאַכן) ,
 דיא וויר אויך דיין ביין אונד פֿלייש
 (אַנפֿרוואַנדטן) זינד . (ב) שאַן זייט
 געסטרן אונד פֿאַרגעסטרן , אַלס שאול
 נאך אונזר קעניג וואַר , וואַרסט דזא'ס
 דער ישראל אויז אונד איין פֿיֿהרסטע ;
 אונד דער עוויגע שפראַך צו דיר : דוא
 זאַלסט מיין פֿאַלק ישראל ווידען , דוא
 איבער ישראל רעגענט זיין .
 (ג) דארויף

פסקא באמצע פסוק (ג) ויבאו

ב א ו ר

ה (א) ויבאו כל , כמו מכל , כי זה אי אפשר שכל או רוב ישראל , אכל שלחו מלאכים
 אליו מכל שבטי ישראל ושלחו של אדם כמותו . הננו , מוכנים ומוזמנים לכרת לך
 ברית ולמשך כאשר אמר לנו אבנר . (ג) ויבאו

מ כ ל ל י ו פ י

ה (א) הננו , בקלות שני הננון והראשונה בשו"א : (ב) לנגיד , נקרא ראש
 העם כן מענין נגר שפי' עמת ונכח שהעם שמים חמיד פניהם ופונים אליו בכל
 עניניהם : (ט) מן